

Ekonomia polityczna

Katarzyna Metelska-Szaniawska

Wykład 8

Ekonomia polityczna integracji europejskiej

UNIwersytet Warszawski
Wydział Nauk Ekonomicznych

Ważne pytania/tematy

- Wpływ czynników ekonomicznych i politycznych na:
 - proces integracji europejskiej
 - funkcjonowanie gospodarek i państw należących do europejskiego związku integracyjnego
- Eksperyment instytucjonalny: nowe formy rządzenia i współpracy w rozszerzającym się bloku państw (od 6 do 28 krajów)
- Hasło Unii: „zjednoczona w różnorodności” - jak je zrealizować?
- Unia Europejska - wyłaniające się supermocarstwo światowe?

Plan wykładu

1. Proces integracji europejskiej
 - wielopłaszczyznowy charakter integracji europejskiej
 - uwarunkowania polityczne integracji europejskiej
 - integracja gospodarcza
 - cele integracji gospodarczej
 - etapy i formy integracji gospodarczej
 - państwo narodowe a wspólnoty europejskie

Plan wykładu (cd)

2. Obszary zainteresowania ekonomii politycznej integracji europejskiej
 - wybór publiczny
 - integracja jako decyzja polityczna
 - podejmowanie decyzji w UE (struktury instytucjonalne, procedury, itp.)
 - oddziaływanie grup interesu
 - interwencjonizm
 - korzyści a koszty integracji, zróżnicowanie rozkładu korzyści z realizacji polityk UE

Wielopłaszczyznowy charakter integracji europejskiej

- początek: integracja ekonomiczna sześciu krajów (Belgia, Holandia, Francja, Luksemburg, RFN i Włochy) w oparciu o projekt przygotowany przez organy polityczne;
- w konsekwencji integracji ekonomicznej - uruchomienie pozaekonomicznych procesów integracji:
 - politycznej,
 - społecznej,
 - militarnej,
 - prawnej i wiele innych...

Uwarunkowania polityczne integracji europejskiej

- doświadczenia II wojny światowej
- nowa międzynarodowa równowaga sił: USA i ZSRR
- państwa Europy Zachodniej - potrzeba zacieśnienia wzajemnej współpracy
- sukces w utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali - EWWiS, Traktat Paryski (1951 r.), ale...
- klęska w utworzeniu paktu militarno-politycznego (Europejskiej Wspólnoty Obronnej)
 - w politycznie wrażliwych dziedzinach zbyt szybkie jednoczenie się nie jest możliwe
 - dominujący pogląd Schumana, że „polityczną unię można osiągnąć poprzez integrację gospodarczą” (Wysokińska, Witkowska, 2002, s. 18).

Integracja gospodarcza

- integracja gospodarcza (Czarczyńska, Śledziwska 2003):
 - dynamiczny proces polegający na dobrowolnym zacieśnianiu współpracy ekonomicznej...
 - przez co najmniej dwa niepodległe kraje...
 - poprzez stopniową eliminację barier ograniczających tę współpracę

Integracja gospodarcza

- cele integracji:
 - realizacja wartości wspólnych dla integrujących się społeczeństw
 - zwiększenie dobrobytu ekonomicznego
 - dzięki specjalizacji w produkcji oraz kooperacji w procesie podejmowania decyzji politycznych
 - zapewnienie pokoju
 - zmniejszenie ryzyka konfliktu zbrojnego dzięki zależności ekonomicznej krajów

Etapy integracji gospodarczej

	Wzajemne znoszenie ceł	Wspólna zewnętrzna polityka handlowa	Swobodny przepływ czyn. prod.	Wspólna polityka fiskalna i monetarna	Jeden rząd
<i>Strefa wolnego handlu</i>	Tak	Nie	Nie	Nie	Nie
<i>Unia celna</i>	Tak	Tak	Nie	Nie	Nie
<i>Wspólny rynek</i>	Tak	Tak	Tak	Nie	Nie
<i>Unia gospodarcza</i>	Tak	Tak	Tak	Tak	Nie
<i>Unia polityczna</i>	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak

Źródło: El-Agraa (2004).

Etapy integracji gospodarczej

- strefa wolnego handlu: EFTA, NAFTA;
- unia celna: UE - więcej niż unia celna;
- wspólny rynek: UE - ale bardziej skomplikowane;
- unia gospodarcza: UE - blisko;
- unia monetarna: UE - blisko;
- unia polityczna: zjednoczenie NRD i NRF w 1990 r.

Etapy i formy integracji gospodarczej

1. Integracja umowna suwerennych państw (EFTA, CEFTA, EWG);
2. Integracja umowna państw dobrowolnie ograniczających suwerenność na rzecz instytucji je reprezentujących (Unia Europejska);
3. Integracja politycznie nierównoprawna z podporządkowaniem jednemu krajowi (RWPG);
4. Integracja gospodarczo nierównoprawna (USA - Meksyk).

Państwo narodowe a wspólnoty europejskie

- teorie integracji europejskiej:
 - międzyrządowość (*intergovernmentalism*), np. Moravcsik (1993, 1998)
 - rządy krajów członkowskich - dominujący aktorzy
 - instytucje EU - pod kontrolą rządów państw, wykorzystywane do realizacji interesów państw narodowych
 - funkcjonalizm (*functionalism*), np. J. Monnet, J. Delors - więcej Spolaore (2013)
 - ponadnarodowe elity i grupy interesu - dominujący aktorzy
 - Integracja na zasadzie przekazywania „funkcji” instytucjom ponadnarodowym
 - Integracja na zasadzie „reakcji łańcuchowej”
 - przypadek unii monetarnej (EMU) i euro

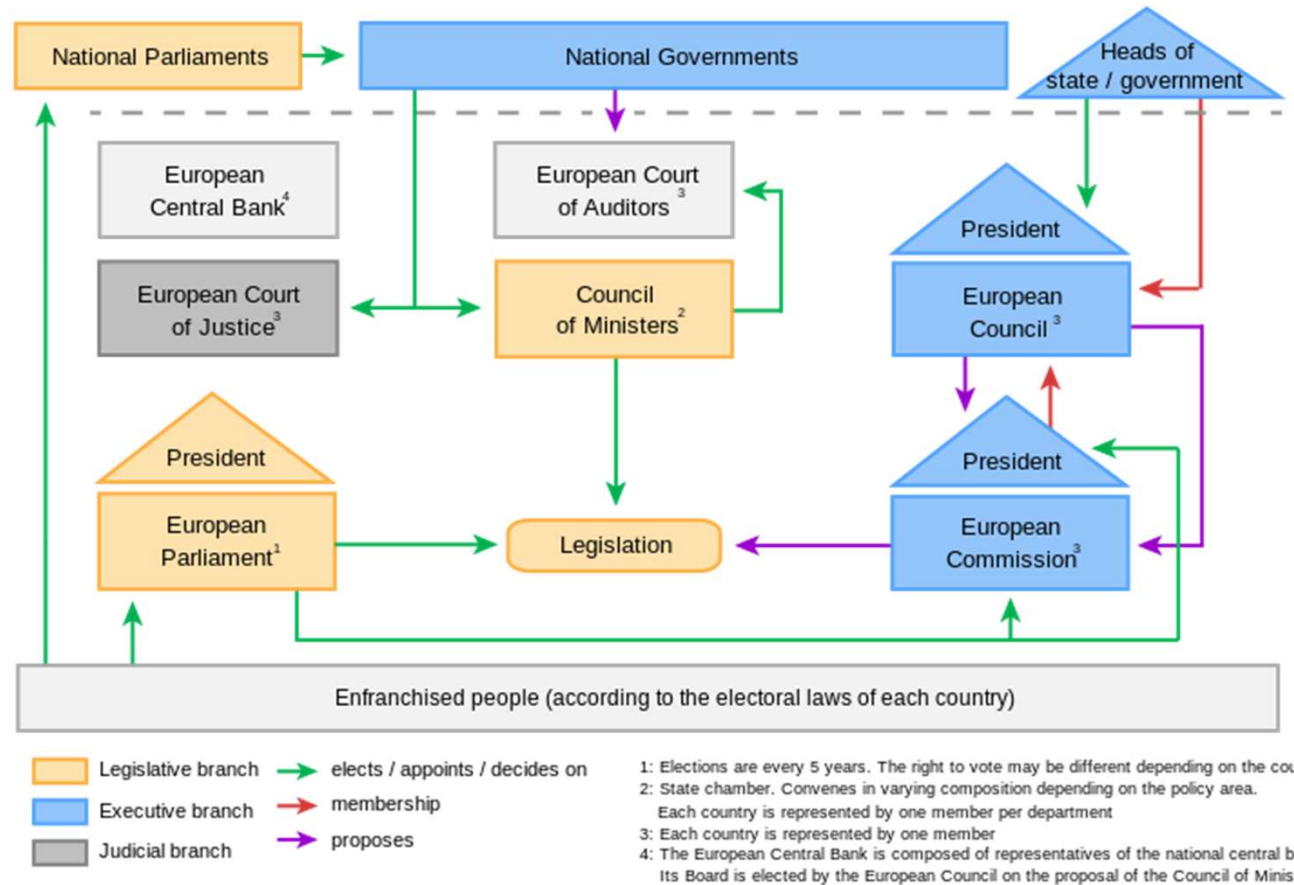
Państwo narodowe a wspólnoty europejskie

- alokacja zadań w UE jest zgodna z zasadą **subsydiarności (Traktat z Maastricht)**:
 - subsydiarność ~ pomocniczość (od łac. *subsidium* - udzielanie pomocy)
 - decyzje powinny być podejmowane jak najbliżej ludzi;
 - UE nie powinna podejmować działań dopóki nie będzie to bardziej efektywne niż działania podejmowane na poziomie narodowym, regionalnym lub lokalnym.

Państwo narodowe a wspólnoty europejskie

- alokacja zadań:
 - kompetencje Wspólnot (zadania przypisane UE)
 - wspólne kompetencje (obszary, w których zadania są dzielone pomiędzy UE i kraje członkowskie)
 - kompetencje rządów narodowych
- filary UE (przestrzenie prawno-regulacyjne):
 - I filar: Wspólnoty Europejskie (najsilniejsza regulacja wspólnotowa)
 - II filar: Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa
 - III filar: Wymiar Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych (decyzje w sprawach II i III filaru podejmowane są w drodze uzgodnień międzyrządowych)

Struktura instytucjonalna UE

Źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/Institutions_of_the_European_Union

- szczegółowe informacje: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_pl.htm

EP integracji europejskiej - wybór publiczny

- wybór publiczny - integracja jako decyzja polityczna
 - proces integracji państw europejskich został rozpoczęty decyzją polityków, którzy kierowali się przesłankami o charakterze politycznym, społecznym i ekonomicznym;
 - UE funkcjonuje w oparciu o silne instytucje o charakterze ponadpaństwowym, ale na zasadach demokratycznych;
 - na proces podejmowania decyzji wpływ mają interesy poszczególnych państw członkowskich, ale także wielu grup społeczno-zawodowych;
 - ale: „*democratic deficit*”...

EP integracji europejskiej - wybór publiczny

- trzy modele podejmowania decyzji w UE:
 - model międzyrządowy (*intergovernmentalist theory*)
 - rządy krajów członkowskich - dominujący aktorzy w systemie relacji międzynarodowych
 - instytucje EU - zdominowane przez reprezentantów największych krajów
 - przetarg między krajami członkowskimi i ich możliwość wpływania na proces podejmowania decyzji w ramach instytucji UE

EP integracji europejskiej - wybór publiczny

- trzy modele podejmowania decyzji w UE cd.:
 - zarządzanie wielopoziomowe (*multi-level governance model*)
 - proces integracji znacznie ograniczył suwerenność krajów
 - instytucje UE posiadają niezależny wpływ na wynik decyzji politycznych
 - przewaga instytucji UE w formułowaniu „zasad gry” i procedur legislacyjnych

EP integracji europejskiej - wybór publiczny

- trzy modele podejmowania decyzji w UE cd.:
 - model *European bureaucratic politics*
 - proces podejmowania decyzji w UE jako proces odpolityczniony i zdecentralizowany
 - dominujący aktorzy polityczni - urzędnicy krajowych ministerstw i Komisji Europejskiej
 - rzeczywiste wyniki procesu podejmowania decyzji zależą od interakcji pomiędzy biurokratami i od ich przetargu
 - biurokraci danych krajów i UE mają własne cele, są quasi-autonomiczni i preferują brak zmian w politykach oraz zasadach instytucjonalnych

EP integracji europejskiej - wybór publiczny

- instytucje polityczne, w tym reguły określające ich funkcjonowanie, mają znaczenie
 - główne instytucje UE (tzw. triada instytucjonalna: Parlament Europejski, Rada Unii Europejskiej oraz Komisja Europejska),
 - ważny przykład: podział budżetu w UE
 - *needs view vs. power politics view* (Kauppi, Widgren, 2004, 2006) - wykorzystanie wskaźników siły (np. Shapley'a-Shubika - SSI)

EP integracji europejskiej - oddziaływanie grup interesu

- podejmowanie decyzji w strukturach europejskich:
 - główne instytucje UE ale też...
 - wiele innych organizacji: krajowe ministerstwa, agencje rządowe, stowarzyszenia branżowe, pojedyncze przedsiębiorstwa...
- próby wywarcia wpływu na decyzje

Lobbying w UE

- rejestr grup interesu UE („Rejestr służący przejrzystości”)

W dniu 27/05/2021 rejestr liczył 12573 podmioty(-ów).

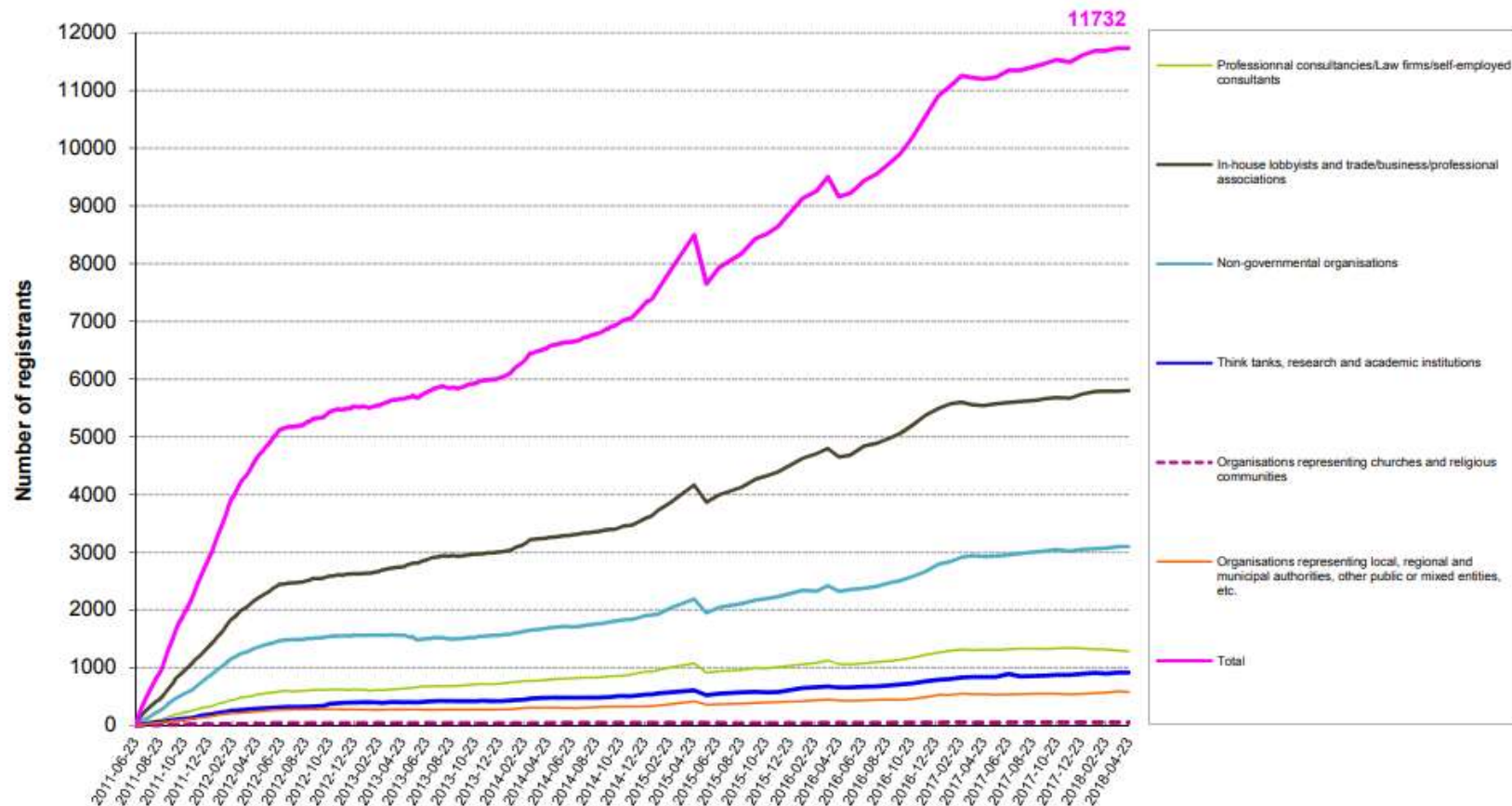
Pochodzą z następujących (pod-)kategorii: +	
+ I - Firmy konsultingowe/kancelarie prawne/niezależni konsultanci	859
+ II - Zatrudnieni lobbyści oraz stowarzyszenia branżowe/przemysłowe/zawodowe	6 734
+ III - Organizacje pozarządowe	3 442
+ IV - Ośrodki analityczne, instytucje naukowe i badawcze	937
+ V - Organizacje reprezentujące kościoły i wspólnoty religijne	53
+ VI - Organizacje reprezentujące władze lokalne, regionalne i gminne, inne podmioty publiczne lub mieszane itd.	548

Źródło: <http://ec.europa.eu/transparencyregister/>

Lobbying w UE

■ rejestracje grup interesu w UE (2011-2018)

Transparency Register - Evolution of Registrations

Lobbying w UE

- liczba zarejestrowanych podmiotów z poszczególnych państw, m. 1-25 (V.2016)

Belgium	1880
Germany	1145
United Kingdom	1024
France	912
Italy	658
Spain	557
Netherlands	475
United States	320
Austria	197
Sweden	194
Finland	186
Switzerland	177
Denmark	153
Portugal	146
Poland	142
Ireland	117
Romania	90
Greece	87
Hungary	76
Czech Republic	69
Norway	56
Bulgaria	52
Luxembourg	51
Croatia	43
Slovakia	33

Źródło: <http://lobbyfacts.eu/reports/interest-by-country>

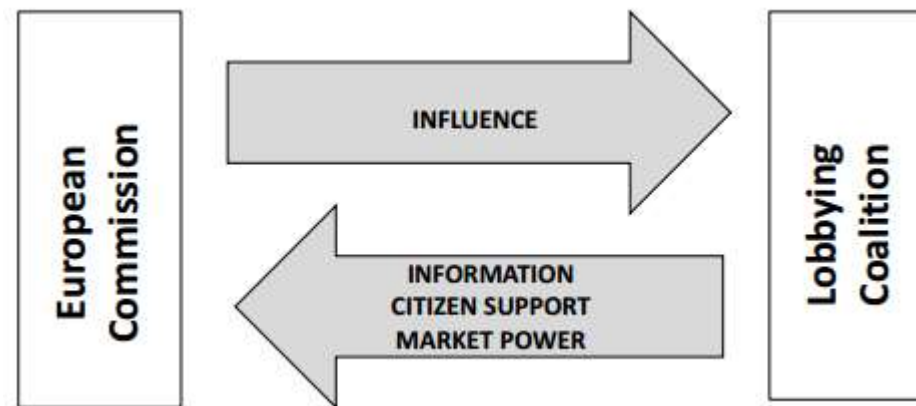
Lobbying w UE

■ wydatki korporacji na lobbying w UE (V.2021)

#	Organisation name	Head office in	Lobbying costs	EP passes	Lobbyists (FTE)	Meetings with EC
1	Google	United States	5,750,000 - 5,999,999 €	1	5.5	270
2	Facebook Ireland Limited	Ireland	5,500,000 - 5,749,999 €	1	14	166
3	Microsoft Corporation	United States	5,250,000 - 5,499,999 €	0	7.5	158
4	Bayer AG	Germany	4,250,000 - 4,499,999 €	7	14.25	39
5	Shell Companies	Netherlands	4,250,000 - 4,499,999 €	3	10.25	80
6	BP p.l.c.	United Kingdom	3,500,000 - 3,749,999 €	5	6	43
7	ExxonMobil Petroleum & Chemical	Belgium	3,250,000 - 3,499,999 €	4	5	34
8	DAB Italia s.c.p.a.	Italy	3,000,000 - 3,249,999 €	0	0.25	0
9	Huawei Technologies	China	3,000,000 - 3,249,999 €	0	19	65
10	SESAR Deployment Alliance	Belgium	3,000,000 - 3,249,999 €	0	54.5	0

EP integracji europejskiej - oddziaływanie grup interesu

- model wymiany między władzą a grupami interesu w UE

Źródło: Kluver (2011, fig. 1).

- strategie Komisji a „przedmiot” wymiany

Strategy	Gathering information	Obtaining legitimacy	Gaining support of politically relevant actors
Exchange good	Information	Citizen support	Citizen support Market power
Mechanism	Informational advantage	Shaming	Electoral pressure

Źródło: Kluver (2011, tab. 2).

EP integracji europejskiej - interwencjonizm

- gospodarka UE funkcjonuje na zasadach wolnorynkowych, ale szereg aspektów gospodarczych jest regulowanych przy pomocy polityk unijnych
 - np. polityka handlowa, rolna, transportowa, spójności, ochrony środowiska, itd.
- uzasadnienie ingerencji:
 - cele społeczne (ceny podstawowych artykułów np. żywności, minimalne stawki płac),
 - ograniczanie siły monopoli naturalnych (np. w dystrybucji energii elektrycznej),
 - niwelowanie niestabilności rynków (np. rynki produktów rolnych)
 - występowanie efektów zewnętrznych oraz dóbr publicznych

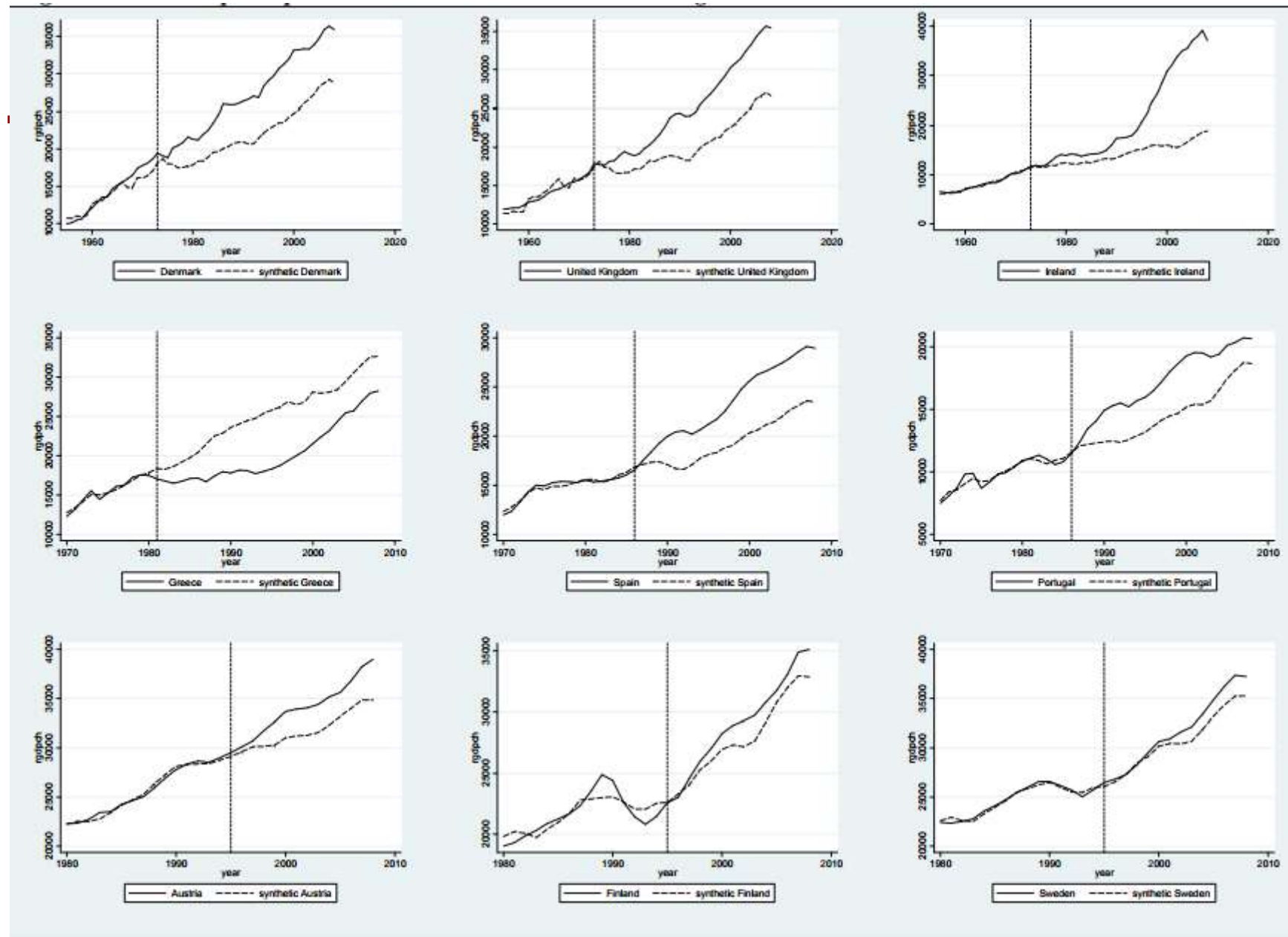
EP integracji europejskiej - korzyści a koszty integracji

- korzyści:
 - korzyści skali w dostarczaniu dóbr publicznych dla wspólnoty
 - internalizacja pozytywnych i negatywnych efektów zewnętrznych na poziomie wspólnotowym
 - ubezpieczenie na wypadek wystąpienia asymetrycznych szoków
 - korzyści z niejednorodności (specjalizacja, innowacyjność itp.)
- koszty:
 - koszty unifikacji heterogenicznych populacji (znaczenie typu „unifikowanego dobra” i problemu *free-riding*)

EP integracji europejskiej - rozkład korzyści z realizacji polityk UE

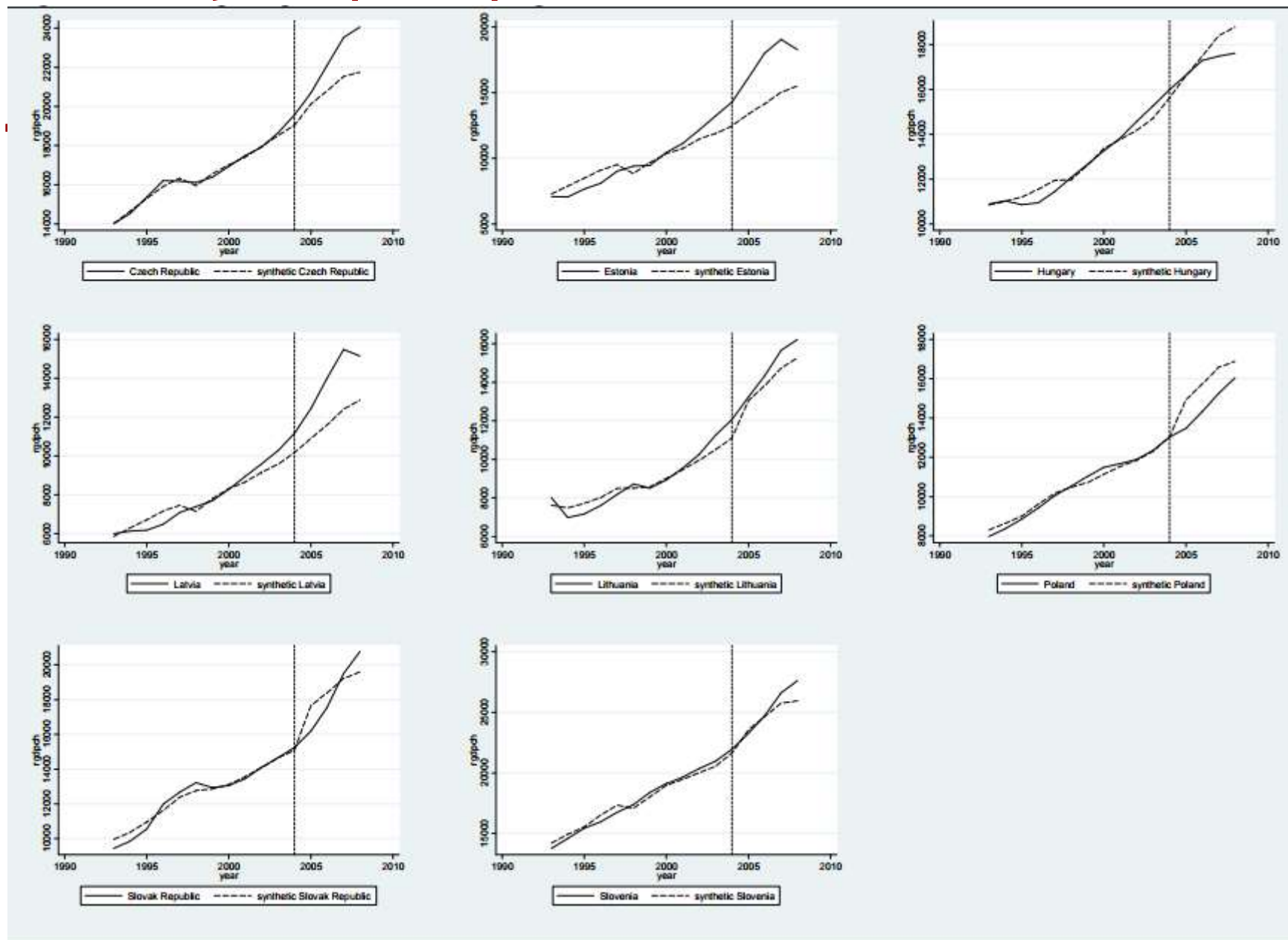
- jeden z najważniejszych celów integracji: harmonijny rozwój gospodarki europejskiej przez zmniejszanie różnic w poziomach zamożności pomiędzy krajami i regionami
 - szybki wzrost gospodarczy np. Włoch, Hiszpanii, czy Portugalii dzięki członkostwu w UE
 - wpływ funduszy strukturalnych
 - ale znaczne zróżnicowanie rozkładu korzyści wynikające np.
 - z efektów realizacji polityk sektorowych
 - doboru kryteriów wsparcia

Realny PKB per capita a rozszerzenia UE sprzed 2004 r.

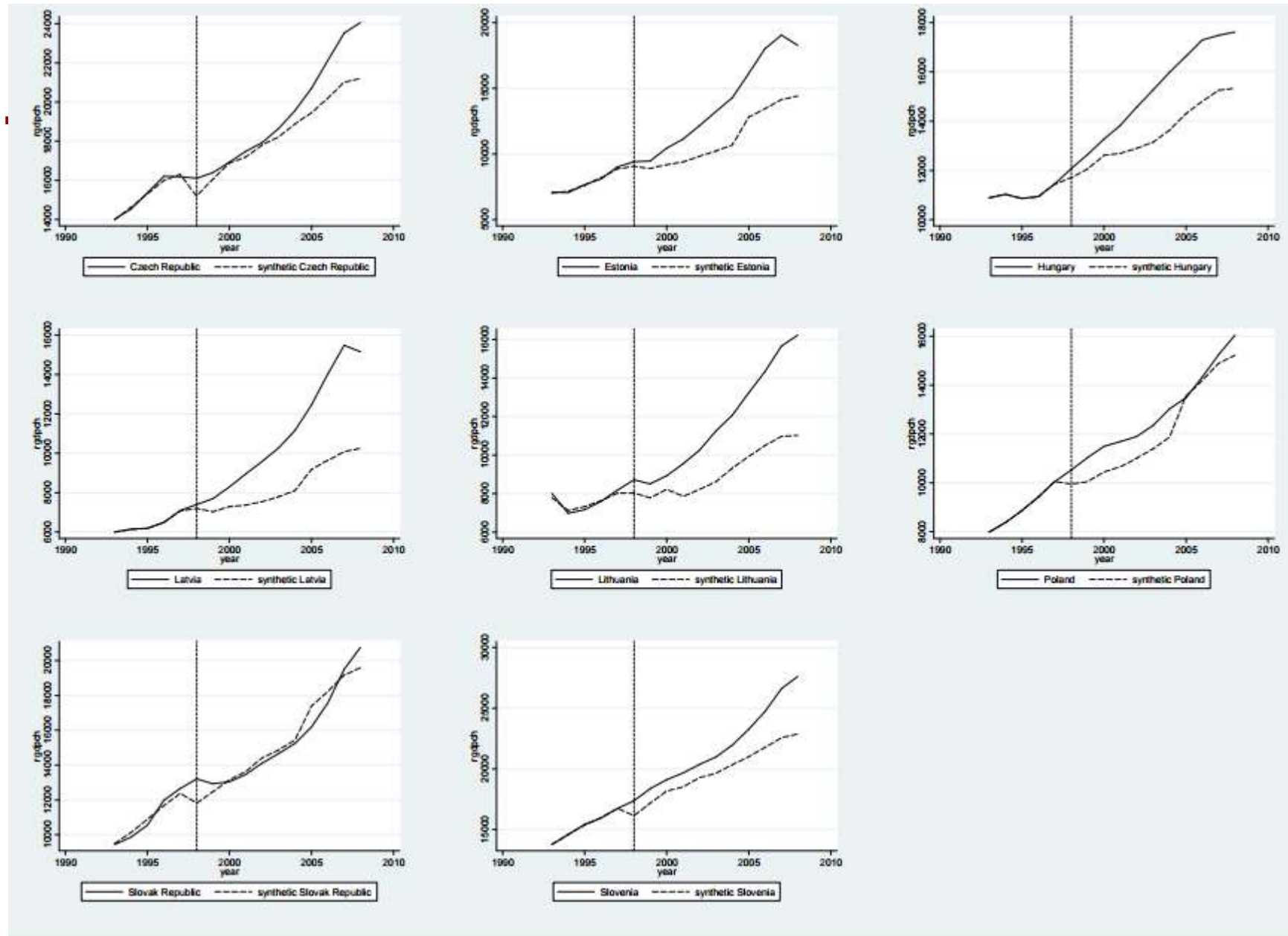
Źródło: Campos et al. (2014, fig. 1).

Realny PKB per capita a rozszerzenie UE w 2004 r.

Źródło: Campos et al. (2014, fig. 2).

Realny PKB per capita a rozszerzenie UE w 2004 r. (ant.1998)

Źródło: Campos et al. (2014, fig. 3).

Różnice w PKB pc i stopie wzrostu po akcesji do UE

	DIFFERENCE (%) in post-treatment average GDP pc LEVEL between ACTUAL and SYNTHETIC			DIFFERENCE (pp) in post-treatment compounded annual GDP pc GROWTH RATE between ACTUAL and SYNTHETIC		
	All post-treatment	10 years after treatment	5 years after treatment	All post-treatment	10 years after treatment	5 years after treatment
Denmark	23.863	14.298	10.292	0.441	1.038	2.038
United Kingdom	23.694	8.586	4.824	0.763	0.951	2.118
Ireland	48.900	9.395	5.242	1.915	0.883	2.348
Greece	-19.758	-17.336	-11.591	-0.271	-2.111	-2.037
Portugal	18.351	16.537	11.733	0.498	1.988	4.355
Spain	19.806	13.662	9.348	1.054	1.910	4.463
Austria	7.208	6.364	4.467	0.778	0.589	1.393
Finland	4.365	4.017	2.185	0.541	0.335	1.012
Sweden	3.174	2.353	0.823	0.299	0.329	-0.016
Czech Republic	5.615	5.615	2.110	0.711	0.711	-0.717
Estonia	24.153	24.153	16.342	2.110	2.110	4.591
Hungary	12.299	12.299	8.734	1.108	1.108	2.452
Latvia	31.692	31.692	18.016	3.839	3.839	5.209
Lithuania	28.082	28.082	17.352	3.191	3.191	3.825
Poland	5.930	5.930	8.670	-0.045	-0.045	0.518
Slovak Republic	0.302	0.302	1.315	-0.563	-0.563	-2.597
Slovenia	10.350	10.350	6.327	1.206	1.206	-0.141
Northern enlargement 1973	32.152	10.760	6.786	1.040	0.957	2.168
Southern enlargement 1981& 1986	6.133	4.288	3.164	0.427	0.596	2.260
Southern enlargement 1986	19.078	15.099	10.541	0.776	1.949	4.409
Northern enlargement 1995	4.915	4.244	2.491	0.540	0.418	0.796
Eastern enlargement 1998 (anticipation)	14.803	14.803	9.858	1.445	1.445	1.642

Źródło: Campos et al. (2014, tab. 3).

Zakończenie

„Ekonomia nigdy nie była rzeczywistą przyczyną integracji europejskiej: była tylko sposobem jej uzyskania” (El-Agraa 2004, s.527)

Literatura

■ Obowiązkowa:

- Spolaore E., What is European Integration Really About? A Political Guide for Economists, *Journal of Economic Perspectives* 27(3), 2013, pp. 125-144.

■ Dodatkowa:

- El-Agraa A.M., *The European Union, Economics and Policies*, 7-th edition, Prentice Hall, 2004. R.2 i R.3, s.24-58
- Kauppi H., Widgren M., Voting Rules and Budget Allocation in an Enlarged EU, *CEPR Discussion Paper* No. 5134, 2005.
- Kluver H., *Lobbying in coalitions: Interest Group Influence on European Union Policy-Making*, Nuffield College Working Papers in Politics, 2011-4, fig. 1.

Dziękuję za uwagę

UNIwersytet Warszawski
Wydział Nauk Ekonomicznych